

Spis treści

Słowo wstępne

Rozdział 1. Filozofia i jej podstawowe zagadnienia

- Wstępne pojęcie filozofii
- Działy filozofii
- Filozofia a inne formy ludzkiego poznania
- Praktyczny wymiar filozofii

Rozdział 2. Bezpieczeństwo jako wartość

- Pojęcie bezpieczeństwa
- Miejsce bezpieczeństwa w hierarchii wartości
- Filozofia bezpieczeństwa i związane z nią dyscypliny badawcze

Rozdział 3. Moralizm i intelektualizm etyczny Sokratesa

- Filozofia sofistów
- Cnota w ujęciu Sokratesa
- Intelektualizm etyczny
- Metoda Sokratesa
- Stosunek Ateńczyków do Sokratesa
- Oskarżenie Sokratesa i przebieg procesu
- Śmierć Sokratesa
- Znaczenie Sokratesa

Rozdział 4. Filozofia Platona – w świecie idei i idealnego państwa

- Życie i dzieła Platona
- Dwa rodzaje bytu i dwa rodzaje wiedzy
- Świat idei a świat rzeczy
- Dusza w filozofii Platona
- Poglądy etyczne
- Rządzenie jako działanie dla dobra publicznego
- Cel istnienia państwa
- Kształcenie strażników państwa
- Charakterystyka rządzących
- Organizacja życia strażników państwa. Regulacja urodzin
- Hierarchiczna struktura organizmu państwowego
- Sztuka rządzenia. Potępienie demokracji
- Zagadnienie wojny i pokoju

- Rola sztuki wojennej w życiu państwa
- Nadrzędność państwa wobec jednostki
- Znaczenie myśli Platona

Rozdział 5. Arystoteles. Filozofia syntezy i środka

- Życie Arystotelesa i jego dzieła
- Racjonalny i ogólny charakter poznania
- Forma i materia
- Przyczyny działające w świecie. Powszechna celowość
- Pierwszy Poruszyciel i budowa wszechświata
- Rola duszy w świecie organicznym
- Pojęcie substancji
- Struktura wiedzy
- Poglądy etyczne
- Państwo a jednostka
- Sprawiedliwość. Kwestia niewolnictwa
- Cel istnienia państwa
- Ustrój państwa
- Prawa obywatelskie
- Bezpieczeństwo państwa
- Wojna jako środek do pokoju
- Państwo a wychowanie
- Państwo a małżeństwo
- Znaczenie filozofii Arystotelesa

Rozdział 6. Epikureizm. Szczęście jako spokojne i bezpieczne życie

- Życie Epikura
- Hedonizm
- Teoria przyrody Demokryta
- Wiodąca rola etyki w poznaniu. Kanonika
- Fizyka i jej instrumentalny charakter
- Etyka. Natura przyjemności
- Stosunek do cierpienia i śmierci
- Rola cnót
- Wartość bezpieczeństwa. Znaczenie przyjaźni
- Charakter filozofii Epikura

Rozdział 7. Stoicy i idea niezależności od losu

- Szkoła stoicka
- Filozofia cyników
- Natura wszechświata
- Konieczność i wolność
- Natura człowieka i cel życia
- Charakter życia zgodnego z rozumem

- Rzeczy zależne i niezależne
- Przygotowanie do śmierci
- Gotowość na cierpienie
- Obowiązki wobec ludzi
- Filozofia grecka w Rzymie
- Poglądy Cyserona
- Stoicyzm a problem bezpieczeństwa

Rozdział 8. **Św. Augustyn i państwo Boże**

- Wpływ religii na filozofię
- Kształtowanie się filozofii chrześcijańskiej
- Życie i działalność św. Augustyna
- Charakter poznania. Poznanie prawd wiecznych
- Stosunek Boga do świata i cel człowieka
- Działanie łaski
- Państwo Boże i państwo ziemskie
- Znaczenie pokoju
- Ziemskie bytowanie człowieka jako cierpienie
- Wieczny pokój i wieczna wojna
- Kościół, państwo, władza

Rozdział 9. **Św. Tomasz z Akwinu. Synteza arystotelizmu i chrześcijaństwa**

- Scholastyka i jej zagadnienia
- Życie i dzieło św. Tomasza
- Filozofia a teologia
- Teoria bytu
- Dowody na istnienie Boga
- Dusza a ciało. Poznanie
- Poglądy etyczne
- Państwo a Kościół
- Zadania państwa
- Rodzaje prawa i jego stosowanie
- Bezpieczeństwo w poglądach św. Augustyna i św. Tomasza
- Znaczenie św. Tomasza z Akwinu

Rozdział 10. **Niccolò Machiavelli i polityka bez moralności**

- Schyłek scholastyki
- Poglądy Ockhama
- Humanizm odrodzenia. Zmiany społeczno-ekonomiczne
- Życie i twórczość Machiavellego
- Polityczne uwarunkowania doktryny Machiavellego
- Sposoby podporządkowania podbitych państw
- Technika zdobywania i utrzymywania władzy
- Znaczenie wojska

- Wizerunek i zobowiązania księcia
- Sztuka rządzenia a ludzka natura
- Powinność i fakty
- Troska władcy o państwo
- Zasady Machiavellego a praktyka polityczna
- Poglądy Bodina

Rozdział 11.

Renesansowe wizje idealnego państwa. Thomas More, Francis Bacon, Tommaso Campanella

- Życie i działalność Morusa
- Utopia i utopie
- Krytyka własności prywatnej
- Zniesienie własności
- Praca i czas wolny. Religia
- System prawny
- Wojna i metody walki
- Istota poglądów Morusa
- Życie i dzieła Bacona
- Poznanie przyrody i rola techniki
- Teoria złudzeń umysłu
- Teoria indukcji
- Państwo nauki. Technologie militarne
- Spełnione i niespełnione przewidywania Bacona
- Życie i twórczość Campanelli
- Metafizyka
- Budowa zewnętrzna Miasta Słońca
- Struktura władzy
- Własność i praca
- Nadzór nad płodzeniem dzieci i wychowaniem
- Religia
- Wojna a funkcjonowanie Miasta Słońca
- Charakter poglądów Campanelli. Wojna w myśli utopistów

Rozdział 12.

Thomas Hobbes i wojna wszystkich ze wszystkimi

- Życie i dzieła Hobbesa
- Materializm mechanistyczny. Problem poznania
- Podział nauk
- Filozofia człowieka
- Wojna wszystkich przeciwko wszystkim jako stan natury
- Prawa natury. Znaczenie pokoju
- Pochodzenie władzy zwierzchniej
- Uprawnienia suwerena i poddanych
- Monarchia jako najlepszy ustrój
- Państwo, Kościół, religia
- Istota filozofii polityki Hobbesa
- Poglądy Grocjusza

Rozdział 13.

John Locke. Wolność, równość, własność, tolerancja

- Filozofia Kartezjusza
- Życie i dzieła Locke'a
- Pochodzenie idei
- Empiryzm
- Idee proste. Cechy pierwotne i wtórne
- Idee złożone
- Substancja
- Istnienie Boga
- Stan natury jako stan zmierzający do pokoju i bezpieczeństwa
- Stan natury a stan wojny
- Własność
- Społeczeństwo obywatelskie
- Władza zdobyta przez siłę
- Idea tolerancji religijnej
- Rozdział państwa od Kościoła
- Granice tolerancji
- Znaczenie Locke'a
- David Hume jako kontynuator empiryzmu Locke'a

Rozdział 14.

Jean-Jacques Rousseau i filozofia francuskiego oświecenia

- Charakter francuskiej filozofii XVIII wieku
- Czołowi myśliciele francuskiego oświecenia
- Diderot i Encyklopedia
- Życie i twórczość Rousseau
- Potępienie nauki, sztuki i współczesnej cywilizacji
- Stan natury
- Powstanie społeczeństwa
- Umowa społeczna
- Funkcjonowanie rządu
- Państwo a religia
- Oddziaływanie poglądów Rousseau

Rozdział 15.

Przewrót kopernikański Immanuela Kanta

- Życie i dzieła Kanta
- Punkt wyjścia. Poznanie a priori i a posteriori
- Podział sądów
- Przewrót kopernikański
- Estetyka transcendentna
- Zjawiska i rzeczy same w sobie
- Analityka transcendentna
- Dialektyka transcendentna i krytyka metafizyki
- Rozum praktyczny i wiedza moralna a priori

- Dobra wola i obowiązek
- Imperatyw kategoryczny
- Postulaty praktycznego rozumu
- Warunki osiągnięcia pokoju. Artykuły przygotowawcze
- Artykuły definitywne do wiecznego pokoju
- Moralność a polityka
- Rola filozofów
- Gwarancja wiecznego pokoju
- Znaczenie Kanta
- Fichtego metafizyka jaźni
- Idealizm Hegla

Rozdział 16.

Friedrich Nietzsche i przewartościowanie wszystkich wartości

- Życie i dzieła Nietzschego
- Wartość życia
- Wola mocy
- Nierówność między ludźmi
- Moralność władców i moralność niewolników
- Teoria resentymentu
- Krytyka religii
- Zagadnienie poznania
- Negatywna ocena Sokratesa
- Nadczłowiek i wieczny powrót
- Państwo, naród, kultura
- Znaczenie wojny
- Przewartościowanie wszystkich wartości
- Oddziaływanie Nietzschego. Twórczość Nietzschego a nazizm

Próba podsumowania. Bezpieczeństwo w świetle zagadnień ostatecznych

Wybór literatury

Teksty źródłowe

- Podręczniki i opracowania
- Literatura polecana początkującym (ze względu na dużą przystępność i/lub wagę dla omawianej tematyki)